

Kärlek, sexualitet och unga med intellektuella funktionsnedsättningar

Lotta Löfgren-Mårtenson, NFSS 2018

Forsknings- projekt

Del@ktig på
nätet

K@rlek.nu

Hip to be Crip?

SRHR och unga
med IF

Sexualkunskap

Heder och
etnicitet
särskolan

Får jag lov?
Kärlek, sex och
framtid

Var finns alla
homo-bi och
transpersoner
med IF?

Samhälleliga utmaningar

- Mångkulturellt samhälle - motsägelsefulla och parallella sexuella normer
- Motstridiga normer om funktionshinder, ibland en skam, ibland en välsignelse.
- Internet med nya mötesplatser för alla (?), lättillgänglig pornografi, nya sexuella beteenden, nät-relationer, cybermobbing etc.
- Vad är relevant kunskap, information och diskussioner för unga med IF? Från vilka/vems perspektiv?

Perspektiv

- Allmänmännskligt perspektiv – handlar inte om “vi och dom”
- Samspeleperspektiv – vi påverkar varandras hinder och möjligheter
- Normkritiskt perspektiv – vilken betydelse har mina attityder och värderingar för andra?
- Intersektionellt perspektiv – kön, ålder, grad och art av funktionsnedsättning, etnicitet, sexuell läggning etc.
- Delaktighetsperspektiv – för en dialog med dem det gäller!
- Våghalsigt att utge sig för expert...

Unga med IF
är en
heterogen
grupp!

On-Off stage

Privat-
Offentligt

Omvandling av
sexualitet

Dilemman utifrån samhälleliga reformer

Själv-
bestämmande
Delaktighet
Normalisering

- Kan självständighet utvecklas i en beroendesituation?
- Vad är " normalt " och vem bestämmer det?
- Vad betyder " delaktighet " – och utifrån vems premisser och önskemål?
- Finns det en gräns för vad personal kan hjälpa till med? Vilken i så fall, och varför?
- Intimitets- och integritetsgränser på vems villkor?
- Vem ska vara röst åt den som själv inte kan tala?
- Eller hur/av vem ska andra sätt att kommuniceras tolkas?

Sexuella script

Teoretisk
referensram

Tidstypiska, kulturella och samhälleliga
normer/manuskript:

- *Vem* får en person ha sexuellt umgänge (en sexualitet) med?
- *Vad* är acceptabelt/oacceptabelt sexuell beteende?
- *När* är det rätt att ha sexuellt umgänge?
- *Var* är det tillåtet/otillåtet att ha sexuellt umgänge?
- *Varför* har människan sexuellt umgänge?
- Olika "svar" beroende på målgrupp!

“Hon är liksom nöjd med hur det blir bestämt”

Omgivningen och de unga med IF

- Normativ och skyddad värld
- Det annorlunda kopplas till funktionsnedsättningen
- Ambivalenta föräldrar – oro för negativa konsekvenser av sexualiteten, önskan om ett gott liv
- Frigörelse- och separationsfasen försenas/försvåras
- Personalens dilemma – ansvar, tillåtelse, kontroll
- Saknas riktlinjer, handledning, utbildning

”Sex kan va gött, om man säger hur man vill ha det”

Sexuella uttryck och beteende- mönster

- Socialiseras in i en heterovärld - tillräckligt annorlunda att ha en IF
- Saknas privata zoner – var är sexualitet ok?
- Saknas förebilder, alternativa sociala arenor och en öppenhet för olika sexualiteter
- Stora variationer: onani, kramar, pussar, kel, kroppskontakt/-känsla vanligare än (heterosexuella) samlag
- Stegvisa erfarenheter – många positiva
- Svårare att veta vad som förväntas, vad som är tillåten/otillåten beröring från andra

“Hennes mamma tyckte vi skulle mogna först”

Samspelet mellan de unga med IF

- Enbart ett fåtal sociala arenor för (romantiska/sexuella) möten
- Osäkerhet kring när/var/OM det är tillåtet med sexuella handlingar och relationer
- Många drömmer om en partner, men enbart ett fåtal har erfarenhet av relationer
- Konsten att flirta – attraktionshierarki
- Kärleksideologin råder
- De flesta lever som ensamstående som vuxna
- Få anser att föräldraskap är realistiskt. De som blir föräldrar har oftast en lindrig IF

Internet och unga med IF

“Nätet är bästa stället om man vill ragga!”

- “Alla” använder sociala medier och internet idag (även föräldrar och anhöriga)
- Vill oftast vara på sajter där “alla andra” är
- Sociala och kärleksmässiga skäl
- Unga utvecklar “alternativa identiteter” där en IF inte står i förgrunden
- Kontakt med redan kända vänner och partners, “raggar” potentiella partners, några träffar okända IRL
- Positivt risktagande – “addar” och “blockar”
- Fåtal ser på porr, främst killar

Använd Internet och Social Media

“Alla bara tänker på att nåt ont ska hända; jag bara tänker att nåt gott aldrig ska hända”

Olika syn på
risk

Sociala
konstruktioner
av risk

- Ambivalens bland personal och föräldrar –
“internet på gott och ont
- Omgivningen fokuserar risk för övergrepp och
“lurendrejeri”
- “Nätikettregler” utifrån ovan
- De unga fokuserar risken för besvikelser och
oinfriade förhoppningar
- Enbart ett fåtal hitta en partner via nätet
- Medvetna om risker, men agerar inte alltid
utifrån dess
- Behövs positiva “nätikettregler” – hur gör man?

“Det är bra att få veta, så att man inte gör fel”

Sexualkunskap i särskolan

- Särskole-elever får mindre (relevant) sexualkunskap än andra
- Läroplanerna är för generell
- Heteronormativ och könsstereotyp
- Fokus på risk, sti och reproduktion
- De unga önskar mer om hur man får en partner, om positiva aspekter av sexualitet och om fler sexuella uttryck än heterosexuella samlag
- Information som motsvarar livserfarenhet, inte alltid samma som ålder
- De unga vill få mer kunskap och diskutera mera
- Personal behöver utbildning, metoder och material

Focus on sexual reproduction and sexual risk

"I learned that if you do not have a condom, you can get diseases down there!" (female, 17 yrs)

"The egg will hatch in the Mommy's tummy and then the baby comes out!" (male, 19 yrs)

Löfgren-Mårtenson, 2012

Limited experiences on their own premises

R: "What is sex education to you?"

I: "No idea... but having sex, I think." (male, 18 yrs)

"And then she (the teacher) showed a film about how a child is born... and after that, I would NEVER want to have children!" (female, 18 yrs)

Löfgren-Mårtenson, 2012

”Tror inte vi har några bögar här”

Normkritisk pedagogik

- Behövs en ökad medvetenhet om olika sätt att uttrycka sexualitet – inte ta heterosexualitet som given
- Se sexualitet som en värdefull och positiv del av livet, istället för (enbart) en riskfaktor
- Modeller/metoder som balanserar de ungas egna behov och omgivningens oro och ansvar
- Inkludera fler faktorer än funktionsnedsättningen, tex etnicitet, sexuell läggning, ålder och kön
- Låta unga med IF utveckla förmågor och strategier för att själva ta ansvar för sin sexualitet
- Skapa dialoger – att lyssna räcker inte !

Sammanfattningsvis

- Unga med IF ses fortfarande som en sårbar och utsatt grupp
- Restriktivt sexuellt "script", fokuserar på risk istället för lust, närhet och intimitet
- Professionella behöver utbildning och handledning - kräv det av arbetsgivare
- Unga med IF behöver sexualkunskap/bemötande utifrån sina (individuella) förutsättningar
- Använd normkritiskt perspektiv och öppna upp för olika sätt att leva och uttrycka sig sexuellt
- Dialogisk approach – prata med dem det gäller!

TACK SÅ MYCKET

Löfgren-Mårtenson, L. (2012). "I want to do it right!" A Pilot study of Swedish Sex Education and Young People with Intellectual Disability. *Sexuality and Disability*, 30, 209-225.

Löfgren-Mårtenson, L., Sorbring, E. & Molin, M. (2015). "T@ngled up in Blue": Views of Parents and Professionals on Internet Use for Sexual Purposes Among Young People with Intellectual Disabilities. *Sexuality and Disability*, 33(4):533-544.

Löfgren-Mårtenson, L. (2013). Hip to be Crip? About Crip Theory, Sexuality and People with Intellectual Disabilities. *Sexuality and Disability*, 31(4):413-424.

Löfgren-Mårtenson, L., Molin, M. & Sorbring, E. H@ssles and Hopes on the Internet: What Professionals have encounter in Dealing with Internet Use and Sexuality among Youths with Intellectual Disabilities. *International Journal of Papers of Social Pedagogy*, In print.

Löfgren-Mårtenson, L. , Ouis, P. "It's their way of protecting them": Between care and control in an honor context for youths with intellectual disabilities. *International Journal of Papers of Social Pedagogy*. In print.

Löfgren-Mårtenson, L. (2009). The Invisibility of Young Homosexual Women and Men with Intellectual Disabilities. *Sexuality and Disability*, 27(1), 21–26.

Löfgren-Mårtenson, L. (2008). Love in Cyberspace: Swedish Young People with Intellectual Disabilities and the Internet. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10(2), 125–138.

Löfgren-Mårtenson, L. (2004). "May I?" About Sexuality and Love in the New Generation with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability*, 22(3), 197–207.

Lättläst med tyngd

